

TEĀTRIS

Meteors, vārdā "Pētersons"

Režisora, publicista, dramaturga Pētera Pētersona (1923–1998) piemiņai veltītajam koncertuzvedumam "Poēma par spēlmani", ko Dailes teātris trīs dienas izrādīja uz lielās skatuves, nolasāms zemteksts – leģendas pietuvināšana.

ILZE KĻAVIŅA

Scenārija teksta autore Ieva Struka programminā apzīmē notikumu kā "(...) mēģinājumu sazināties caur zvaigznēm"¹ un tieši tādēļ pusotru stundu ilgā skatuves kompozīcija piepildīta ar Pētersona daiļradei raksturīgiem motīviem. "Poēmas" centrā – mākslinieka apliecināšanās tēma un tās īstenotāja tēls Klāvs, kura vārds pārņemts no lugas "Tikai muzikants" (lomas izpildītāja aktiera Klāva Kristapa Košina vārda atbilstība ir sakritība). Tā būvēta uz lugu "Man 30 gadu", "Bastards", "Meteors", "Tikai muzikants", "Mirdzošais un tumši zilais" un "Neviena paša vārda" tekstiem ar dziesmu papildinājumu no Pētersona izrāžu arhīviem Jura Vaivoda salikumā. Dailes teātra mākslinieciskā vadītāja Viestura Kairiša režijas koncepts iekļāva plašu aktieru ansambli, lomās aktieri – Vita Vārpiņa, Ilze Ķuzule-Skrastiņa, Ieva Segliņa, Milēna Miškēviča, Kārlis Arnolds Avots, Aldis Siliņš, Katrīna Grīga, Madara Vilčuka, Meinards Liepiņš, Gustavs Silnieks. Uz skatuves arī studenti no Dailes teātra un Latvijas Mūzikas akadēmijas "Dramatiskā teātra muzikālā aktiera" kursa un kora "Kamēr..." dziedātāji. Avanscenā – pianists Matīss Žilinskis, kura nepārtrauktais muzikālais klavieru pavadījums nesa tikpat nozīmīgu slodzi kā telpas un gaismas nemītīga transformācija. Scenogrāfes Ievas Jurjānes un gaismu mākslinieka Reiņa Zaltē vizuālās kompozīcijas ar Pētersona izteiksmei raksturīgo abstrakto vispārinājumu paspīlgtināja "tālo zvaigžņu klātbūtnes sajūtu".

Viens un visi

"Poēma" sākās un noslēdzās ar vienu un to pašu ainu – ar aktieru ķermeņu piepildītu skatuves grīdu, tādū kā savdabīgu "elpojošu Visumu", no kura pieceļas un kur vēlāk atgriežas kāds, kam lemts savas dzī-

MĀRCIS BALTSKARS/PUBLICITĀTES FOTO

Klāvs Kristaps Košins galvenajā lomā Dailes teātra koncertuzvedumā "Poēma par spēlmani".

« "Poēmā" dominē blīvs un poētiski piesātināts teksts, nav nekā sadzīviska. »

ves laikā "iedrīkstēties pašam būt". Tukšā skatuve lēnām atdzīvojas, telpas tālākajā punktā piesienas cilvēks, lai ietu uz priekšu un "uzartu lauku". Tā notiek, gulošie griežas, "zeme" sakustas. Dzimst mākslinieks, par turpmāko likteni izvēloties radīšanu, tā viņam nozīmēs visu. Viņš šajā ceļā būs viens, bieži kā nesaprasts pretnis citiem.

"Poēmā" dominē blīvs un poētiski piesātināts teksts, nav nekā sadzīviska. Lai gan sižets nosacīti attīstās pa Pētersona biogrāfijas ceļu, sākot no bērnības līdz aiziešanai mūžībā, tomēr skaidri sasaistīt darbības epizodes ar konkrētiem dokumentāliem faktiem var tikai atsevišķās ainās. Paralēles starp lugās rakstīto un autora personisko dzīvi raksturo, piemēram, teksts no "Bastarda", kur Profesors atbild par tukšajām ailītēm: "(...) Tur prasīts nosaukt pēcnācēju. Man tāda nav."² Tas izskan kā pareģojums faktam, ka režisora poētiskajam skatuves rokrakstam nav sekotāju, un, kā zināms, viņa uzrakstīto lugu uzvedumi 21. gs. sastopami ārkārtīgi reti.

"Poēmu" caurvij Klāva iekšējo šaubu ciņa – daudzi un viens, cilvēka piedzimšana, svētuma, patiesības dziļuma meklējumi, savas patības nesaudzīga un izkāpināta apzināšanās un atjaunošanās vēl un vēlreiz no jauna. Simboliskas ir sievietes – dzīves pavadones, visu mūžu no piedzimšanas Klāvu atbalsta Māte, sniedzot dēlam nepieciešamo bezvārdu klātbūtni, tēls aktrises Katrīnas Grīgas veidolā iemieso visu mātišķo. Klāvs seko savai zvaigznei, atbild baltas lapas izaicinājumam atkal un atkal no jauna, paliek sev uzticīgs un visiem svešs.

Kustība

Veiksmīgs risinājums ir plašās skatuves horeogrāfiskais telpas piepildījums, kas nepārtrauktā mainībā organizē kora un aktieru kopējo ansambli. Savdabīgs kinematogrāfiskums raksturo dziļuma un tuvplāna ainas, kurās masu skati veido jēgpilnas attiecības ap centrālo varoni Klāvu. Annas Abalikhinas izstrādātajai kustību grafikai piemīt plaša mēroga

Dailes teātra aktieri koncertuzvedumā "Poēma par spēlmani".

atvēziens, padarot kopkora dalībnieku monolīto grupu par estētiski izteiksmīgu spēku. Kad mākslinieks Klāvs meklē mieru, viņš to atrod vietā, kas prasa ziedošanos. Tā ir mūžīgi klātesoša kā skatuves Grīda – īpaša vieta, kas notur, uzsūc, pacel, noripina, ko var noslaucīt un bez kuras nav iedomājams teātris. Īpaša loma ir aktrises Vitas Vārpiņas izcili nospēlētajai Patiesībai, ar kuru mākslinieks sarunājas par esības un šaubīšanās jēgu.

Koris

Motīvu daudz balsību apvieno laiktelpas un kus-

piešķirot šo lomu lugas tēliem,"³ bija cita veida koris. Pētersons par kori sauca daudz balsību, kur vienlaikus, dramatiski un nospriegoti nevis unisonā, bet disonansē skan dažādi, bieži arī pretēji domājošo balsis.

Pētersonam raksturīgās skatuves darbības vienmēr bija risinātas konstruktīvās, skaidrās līnijās, un, būdams sava laika poētiskā teātra dibinātājs, savās izrādēs viņš sabalansēja iekšēji piesātinātu psiholoģisko attiecību zīmējumu ar spilgtu ārējo formu – teatrālu, nosacītu, metaforisku.

"Poēma" iejūsmina kā bagātīga audiovizuāla performance ar telpas, ritma, kustības un skaņas izteiksmīgumu, tomēr satura ziņā tai nepiemīt atklāsmes, tāpēc tā paslīd garām, tā arī neaizdedzinot pa īstam. Meteors "Pētersons", nolidojot garām, par sevi ir atgādinājis. **KZ**

■ UZZIŅA

"Poēma par spēlmani", Pētera Pētersona jubilejas koncertuzvedums Dailes teātra Lielajā zālē

■ **Režisors:** Viesturs Kairiņš, dramaturģe Ieva Struka, scenogrāfe Ieva Jurjāne, kostīmu māksliniece Baiba Litiņa, muzikālais konsultants Juris Vaivods, horeogrāfe Anna Abalikhina, gaismu mākslinieks Reinis Zalte.

■ **Lomās:** Klāvs Kristaps Košins, Vita Vārpiņa, Ilze Ķuzule-Skrastiņa, Ieva Segliņa, Milēna Miškēviča, Kārlis Arnolds Avots, Aldis Siliņš, Katrīna Grīga, Madara Vilčuka, Meinards Liepiņš, Gustavs Silnieks, Matīss Žilinskis, koris "Kamēr..."

¹ <https://www.dailesteatris.lv/lv/izrades/2023-2024/poema-par-spelmani>

² Profesors no lugas "Bastards" Pētersons P. "Acis. Zvaigzne. Acis", R. Liesma 1984, 251 lpp.

³ Struka I. "Spēlmanis Pētersons" <https://www.aprinkis.lv/index.php/viedokli/44973-ieva-struka-spelmanis-petersons>